

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Erramun Irazu Apezetxea

*Oiartzun,
Gipuzkoa
(1926-2013)*

Aurkibidea

Biografia

Erramun Portuburuko seme gazteena zen. Tornolan maisu eskasia edukiki, ez zuen urte asko egin eskolan. Baina Erramunek berezkoa zuen ikasi nahia eta aski ederki jakin zuen bizitzaren eskolatik behar izan zuen hura bilatzen. Ttikitatik ongi ezagutu zuen baserriko ardura zer zen, baina, horrek bizitzeko adina ematen ez zuenez, kontrabandoan ere arriskatu behar izan zuen. Portuburukoek ahozko transmisioa landu dute; su bazterreko kontaktak bizirik dirau haienean.

Zintak

OIA-022

- **Proiektua:** Oiartzuarren baitan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lardi, Ane - Lardi Landa, Jose Luis
- **Data:** 2007-05-29
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Lardi, Ane

OIA-023

- **Proiektua:** Oiartzuarren baitan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lardi, Ane - Lardi Landa, Jose Luis
- **Data:** 2007-05-29
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Lardi, Ane

OIA-024

- **Proiektua:** Oiartzuarren baitan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lardi, Ane - Lardi Landa, Jose Luis
- **Data:** 2007-06-05
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Lardi, Ane

OIA-025

- **Proiektua:** Oiartzuarren baitan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lardi, Ane - Lardi Landa, Jose Luis
- **Data:** 2007-06-05
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV

- **Kodifikatzailea:** Lardi, Ane

OIA-026

- **Proiektua:** Oiartzuarren baitan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lardi, Ane - Lardi Landa, Jose Luis
- **Data:** 2007-06-05
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Lardi, Ane

OIA-027

- **Proiektua:** Oiartzuarren baitan
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lardi, Ane - Lardi Landa, Jose Luis
- **Data:** 2007-06-05
- **Iraupena:** 62 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Lardi, Ane

Pasarteak

1. Olaundietako ermita

- **Erref:** OIA-022/002
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:03:00. **Bukatu:** 00:05:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eraikuntza erlijiosoak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Olaunditu izeneko parajea ermita zegoen garai batean. Ermitaren pareta zaharretako harriak erabili zituzten Lesakako errepidea egiteko, gerra ondoren. Erramunek gogoan ditu pareta zaharrak eta kaxkoan zegoen gurutzea. Aitak kontatzen zien fraide batzuk ailegatu zirela bertara eta ermitaren oroigarri jarri zutela gurutzea. Ermita egon zen garaian meza ematen omen zen, eta Zaldin inguruko baserritar gazteak bertara hurbiltzen omen ziren, eta, zaharrek berriz, Zaldingo lepotik jarraitzen omen zuten meza, belauniko jarrita.</p>

2. Liberalen mendekua

- **Erref:** OIA-022/004
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:06:00. **Bukatu:** 00:06:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa

Laburpena:

Olaundietako ermita liberalek erreko zutela uste du Erramunek. Izan ere, Goienetxan karlistak zeuden, eta, liberalak Nafarroatik sartu zirenean, mendekuz, baserri ia denak erre zituzten.

3. Karlistak eta liberalak

- **Erref:** OIA-022/005
- **Iraupena:** 0:06:10. **Hasi:** 00:06:50. **Bukatu:** 00:13:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

<p>Portuburukoak karlistei laguntzen aritu ziren, liberalak sartu zirenean, eta karlistak Bizkaira ihesi joan zirenean, Portuburuko bi anaia haiei laguntzera joan ziren. Bitartean, aitona, erraina eta haur txikiak gelditu ziren baserrian. Liberalek baserria erre nahi zuten, baina aitonak behiak atera bitartean gor egin zien. Eskapo egin zuten, eta, berriro Tornolara itzuli zirenean, baserririk gabe karobi batean moldatu ziren ahal zuten moduan. Auzolanean aritu ziren auzoko baserriak ahal zuten bezala konpontzen.</p>

4. Edukazio handiegia

- **Erref:** OIA-022/006
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:13:00. **Bukatu:** 00:13:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

<p>Sarobeko amona oso eskuzabala zen. Behin, Erramunen aita mutil koskorra zenean, Saroben zegoen eta amonak janaria eskaini zion. Edukazioarengatik ezetz esan eta gero bidean lanak izan zituen, ahuldadea sartu zitzaionean. Geroztik halaxe esaten zien semeek: eskainiz gero, hartzeko.</p>

5. Liberalak Sarobe erre nahian

- **Erref:** OIA-022/007
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:13:50. **Bukatu:** 00:15:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina
- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa

Laburpena:

<p>Liberalak Nafarroatik sartu zirenean, auzoko baserriak erretzen hasi ziren.

Sarobera ere joan ziren. Hango amonak etxea erreko zutela baina nekatuak egongo zirela eta zerbait jateko esan zien. Ederki jan eta edan ondoren ezin hasiko ziren baserria erretzen, eta arropa zaharrak eskatu zizkieten soldaduek; haiei sua eman eta ke gaitza atera zuten. Nagusiek urrutitik kea ikusi zutenean, lana bukatutzat eman eta alde egin zuten.</p>

6. Txerri sorginak

- **Erref:** OIA-022/009
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:17:30. **Bukatu:** 00:19:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Sorginkeria franko bazen Tornolan. Erramunen anaia Inaxiori etxerako bidean pasatu zitzaiona ez da makala. Lanetik heldu zela, zerri-ama eta bere umeekin topo egin zuen bidean. Ondoko egunean bertara joan eta ez zuen arrastorik aurkitu. Erramunen ustez, sorginak auzokoak bertakoak ziren.

7. Sorgina txerritokian

- **Erref:** OIA-022/011
- **Iraupena:** 0:02:22. **Hasi:** 00:21:58. **Bukatu:** 00:24:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

<p>Auzoko baten txerria garrasika zebilen azkenaldian. Txerritokira joaten zen eta txerria izututa bai, baina ez zuen besterik ikusten. Legarreko komentuan bazen sorginkeriei aurre egiten laguntzen zuen fraide bat. Hark kandela eman eta harexekin joan zen txerritokira. Orduan ikusi zuen txerri izutuaren gainean emakume bat larrugorrian. Emakumeak alde egin zuen eta geroztik txerria lasaitu egin zen.</p>

8. Ferradun sorginak

- **Erref:** OIA-022/012
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:24:20. **Bukatu:** 00:27:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Bere anaia eta lagun bat Portuburuko atarian zeuden eztabaidan. Halako batean, ferra-soinuak entzun zituzten, eta baita abere pila bat beren aurrean pasatzen ikusi ere. Hurrengo egunean, ez zegoen ferra-arrasto pizarrik ere.

9. Sorgina aitzurrean

- **Erref:** OIA-022/013
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:27:10. **Bukatu:** 00:29:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

Auzoan bazeuden emakume batzuk sorgin sona zutenak. Haiei desairea-edo egiten bazitzaien, gero buelta izaten zen. Auzoko batek inguruko emakume bat ikusi zuen aitzurrarekin zotala ateratzen, baina hurrengo egunean belarra batere harrotu gabe zegoen.

10. Eskopetak hasi zirenean, akabo sorginak

- **Erref:** OIA-022/015
- **Iraupena:** 0:04:10. **Hasi:** 00:29:50. **Bukatu:** 00:34:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

<p>Auzoan baziren batzuk bihurrikeriatan ibiltzen zirenak, eta haien atzetik ibiltzen omen ziren sorginak. Auzoko gazte batzuk amona bati adarra jotzen aritzen ziren, eta, gero, sorginek franko jarraitzen zituzten. Eskopetak hasi zirenean bukatu ziren sorginak.</p>

11. Fenomeno arraroak

- **Erref:** OIA-022/017
- **Iraupena:** 0:07:10. **Hasi:** 00:34:45. **Bukatu:** 00:41:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Ipuinak, mitoak eta istorioak

Laburpena:

<p>Erramunek ez du inoiz sorginik ikusi, baina gau-lanean ibili den denboretan gauza aski arraroak pasatu zaizkio. Gau-lana egiten ari zirela, argi ikaragarri bat ikusi izan zuten behin baino gehiagotan eta pentsatu ere bai:

"Hori ez duk egunekoa". Garaitsu hartan, Intzensoroerrekan, brasaren moduko gauza gorri-gorri bat ikusi zuten. Eskuetan hartu eta erre egiten zuen. Zenbat eta ur gehiago bota, orduan eta gorriago. Gero aditu izan zuten errusiarrek zer edo zer botatzen zutela, probak egiteko edo.</p>

12. Eskola eta lana

- **Erref:** OIA-022/019
- **Iraupena:** 0:03:40. **Hasi:** 00:43:30. **Bukatu:** 00:47:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

<p>Santanderrera joaten ziren eskolara. Gehienetan erreztatzen aritzen ziren, eta, maistrak gehiketak egiten bakarrik zekienez, huraxe ikasita gelditu ziren. Gurasoek gehiago ikastea nahi zutenez, auzoan fraide ikasten ibili zen bati eskatu zioten beren seme-alabei irakasteko. Hartara, arratseko eskolan hasi ziren Txarondoko erroan. Baina handik gutxira maisua burutik nahasten hasi zen eta ez zuten askoz ere gehiago ikasi. Beraiek nahiago zuten baserrian lanean aritu, eskolara joan baino. Beti izaten zen lana, gauean ere bai. Bakoitza bere zereginetan aritzen zen sukaldean. Gerra aurretik ere taloa jaten zen. Ogia garestia zen eta hura kanpoan lanean aritzen zirenentzat gordetzen zen.</p>

13. Labea bai, baina irinik ez

- **Erref:** OIA-022/021
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:47:40. **Bukatu:** 00:49:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Erramunek ezagutu zuen labea, baina ogia egiten ez. Ilarra eta artoa entregatu behar izaten zen, eta tabernetan ere ez zen izaten ogia; patata egosiak zerbitzatzen zituzten.

14. Arantzara irin bila

- **Erref:** OIA-022/023
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:49:45. **Bukatu:** 00:52:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Bere anaia Inaxio Arantzara joaten zen irin bila. Diru gutxi izaten zuen, eta ezin irin asko ekarri.</p>

15. Irinarekin harrapatu eta atxilotu

- **Erref:** OIA-022/024
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:52:25. **Bukatu:** 00:55:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Auzoko bat Arantzara joaten zen irin bila. Behin guardia zibilek harrapatu zuten eta kartzelara eraman zuten, Lesakara. Tornolatar hura iturendarra zen, eta, sarjentuaren neskamea ere hangoa izaki, hari esker aske utzi zuten. HIKA.

16. Mandoa irauli

- **Erref:** OIA-022/025
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:55:15. **Bukatu:** 00:57:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Auzoko bat irinarekin zetorrela, Zaldin inguruan mandoa kargarekin malda behera irauli zitzaion. Arbaldak eta gainerako traste guztiak hautsi zitzaizkion. Han ibili zen bere haiek ezin gorderik.</p>

17. Lesakako errepidea: soldaduak eta 'trabajadoreak'

- **Erref:** OIA-022/027
- **Iraupena:** 0:03:43. **Hasi:** 00:58:45. **Bukatu:** 01:02:28
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Errepresioa

Laburpena:

<p>Lesakako errepidea egin zutenean, Portuburuko soroak erdiz erdi hartu zituzten. Artoa egin gabe zegoen oraindik eta moztuta behiei eman zieten; beraiek ezer gabe gelditu ziren. Gero gainera, 'trabajadoreak' gosea kentzeko artoa lapurtzen zieten. Egin aurretik gordetzen aritzen ziren. 'Trabajadoreak' Portuburu ondoan jaten zuten, eta, jan ondoren, andaluziarrak beren kantekin hasten ziren, burua pixka bat distraitzeko. Portuburukoek esnea Ergoienera eramaten zuten eta falangistak etortzen ziren bila. Gero Olatxeko zubira eramaten zuten, errepidean ari ziren soldaduek kafesnea hartzeko.</p>

18. Gazuratik gaztanbera

- **Erref:** OIA-023/002
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:04:15. **Bukatu:** 00:05:30

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Lesakako errepidea egiten ari ziren soldaduen buru batek gazurarekin gaztanbera egiten erakutsi zien Portuburukoei.

19. Kailatua eta mamia

- **Erref:** OIA-023/004
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:06:30. **Bukatu:** 00:08:35

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Amak ardiei esnea kentzera bidaltzen zuen. Esnea epel zegoela hasten zen gazta egiten. Kailatua eta mamia ezberdintzen ditu.

20. Portuburuko emakume nafarrak

- **Erref:** OIA-023/006
- **Iraupena:** 0:01:10. **Hasi:** 00:10:30. **Bukatu:** 00:11:40

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Familia eta harremanak » Bikote kontuak » Ligatzea

Laburpena:

Ama Leitzakoa zuen Erramunek. Aitak Aranon ezagutu zuen gero bere emaztea izango zena. Emaztea hain urrutikoa nolatan egin zuen galdetzen zuenean, aski modu politean kontatzen zuen.

21. Pipatik erretzen

- **Erref:** OIA-023/007
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:11:40. **Bukatu:** 00:14:30

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Leitzara joaten ziren aitona ikustera. Txapelatik ateratzen zuen pipa, ongi takitu eta luze haritzen zen erretzen. Pipan asko erretzen zen lehen, Erramunek soroan aurkitzen zituen hautsi eta botatakoak.

22. Plazaolako trenean

- **Erref:** OIA-023/009
- **Iraupena:** 0:03:45. **Hasi:** 00:16:15. **Bukatu:** 00:20:00

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Leitzakoa zen Erramunen ama. Bertara joan izan dira, festetara. Egun osoa behar izan zuten Leitzatik Portuburura iristeko, bidean gose ederrak pasatuta gainera.

23. Baserriko produktuak

- **Erref:** OIA-023/010
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:20:00. **Bukatu:** 00:22:50

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Amak oilasko asko egiten zuen eta Errenteriara joaten zen saltzera, han baitzuen 'parrokiya'. Tripotx-odolak estimatuak ziren eta haiek ere eramaten zituen. Arkumeak ere saltzen zituen eta aparte gordetzen zuten dirua, arkumeak zenbat ematen zuen jakiteko.

24. Herrira saltzera

- **Erref:** OIA-023/011
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:22:50. **Bukatu:** 00:25:10

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Ama Errenteriara joaten zen baserrian egindakoa saltzera. Oiartzungo kaleraino, astoarekin, eta, gero, autobusean. Erramunek prestatzen zuen bazkaria, pozik, amak alpargata berriak ekartzen baitzituen.

25. Alpargatak urratu eta zapatarik ez

- **Erref:** OIA-023/012
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:25:10. **Bukatu:** 00:26:00

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala

Laburpena:

Elizara oinetako zaharrekin joaten ziren. Bidean, Olantxeneko iturrian, hankak garbitu eta alpargata onak janzten zituzten.

26. Bidea

- **Erref:** OIA-023/013
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:26:00. **Bukatu:** 00:28:30

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak

Laburpena:

Tornolatik kalera bide luzea zuten. Astoarekin bide batzuetatik joaten ziren eta oinez besteetatik. Astoek bidea ikasia izaten zuten, baina batzuetan eroarena jotzen zuten. Lesakako errepidea egiten hasi zirenean, jendeak pena handia hartu zuen, zelai asko urratu baitzituzten, erdiz erdi.

27. Zapatak eta trajea

- **Erref:** OIA-023/014
- **Iraupena:** 0:00:30. **Hasi:** 00:28:30. **Bukatu:** 00:29:00

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

<p>Jaunartzea egin arte alpargatekin ibiltzen ziren, eta orduan izaten zituzten beren lehendabiziko zapatak eta trajea.</p>

28. Jaunartzea eta trajea

- **Erref:** OIA-023/015
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:29:00. **Bukatu:** 00:29:40

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

<p>Jaunartzea egin artean etxean egindako arropa izaten zuten. Jaunartzea egin eta gero, trajea. Errenteriara joaten ziren trajea egitera.</p>

29. Iratzea ebakitzen

- **Erref:** OIA-023/018
- **Iraupena:** 0:04:43. **Hasi:** 00:37:47. **Bukatu:** 00:42:30

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bertsoak
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Auzokoen arteko harremana

Laburpena:

Garai batean, iratzea oso estimatua zen baserrietan. Azpitarako erabiltzen zen, animaliei azpian ohe gisa jartzeko. Baserritar askok beren iratzelekuak zituzten, baina horretaz gain, baziren herri-lurretan zeuden iratzelekuak ere. Horiek denen artean banatzeko, arau bereziak zeuden. Horietako bat: lehendabiziko hiru egunetan ezin zen segarekin ebaki, igitaiaarekin baizik. Auzotar batek araua hautsi zuen. Horrek isuna ekarri zuen, eta isunak, bertsoak.

30. Ameriketara

- **Erref:** OIA-023/021
- **Iraupena:** 0:05:50. **Hasi:** 00:50:10. **Bukatu:** 00:56:00

Gaia(k):

- Diaspora » Euskaldunak diasporan » Diasporatik itzulera
- Politika » Gerra aurea » XIX. Mendea
- Diaspora » Lana diasporan » Abeltzainak eta nekazariak diasporan
- Diaspora » Disporara bidaia » Diasporara joateko arrazoiak
- Diaspora » Lana diasporan » Bestelako lanak diasporan

Laburpena:

<p>Oraingo moduan, lehen ere baserriak ez zuen nahiko diru ematen eta asko izaten ziren Ameriketara edo Frantziara joaten zirenak. Erramunen aita eta osaba Habanako gerrara deitu zituzten, baina ez zuten hara joan nahi eta Frantziara alde egin zuten. Frantzian lanik harrapatzen ez eta Ameriketara joan ziren azkenean. Biek harrapatu zuten lana: osabak behiak zaintzen eta aitak larru lantegi batean. Baina gurasoak bakarrik gelditu ziren, zahartuak dagoeneko, eta beren aita itzuli egin zen.</p>

31. Beltz euskalduna

- **Erref:** OIA-023/022
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:56:00. **Bukatu:** 00:57:35

Gaia(k):

- Diaspora » Euskaldunak diasporan » Euskara diasporan
- Diaspora » Ohiturak eta bizimodua diasporan » Familia eta harremanak diasporan
- Diaspora » Lana diasporan » Bestelako lanak diasporan

Laburpena:

<p>Aita ongi moldatu zen Ameriketan. Nagusia eta lagunak euskaldunak zituen. Beltz euskaldunak ere ezagutu zituen han.</p>

32. Euskara galarazia

- **Erref:** OIA-023/024
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:58:30. **Bukatu:** 01:01:10

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikastolak

Laburpena:

Gerra ondorenean ez zuten uzten euskaraz hitz egiten. Bere bi arrebei pasatutakoa kontatu du: euskaraz hitz egiten zihoazela gizonezko batek erdaraz egiteko esan zien. Gero konturatu ziren polizia paisanoa zela. Tornolan, eskolan ere, euskaraz aritzen ziren. Gerra bukatu eta gero ikasi zuten zer edo zer gaztelaniaz, errepidea egiten ari ziren soldaduekin.

33. Kontrabandoan hasteko irrikan

- **Erref:** OIA-024/002
- **Iraupena:** 0:05:10. **Hasi:** 00:01:40. **Bukatu:** 00:06:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako lanak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Erramun hamabost urterekin hasi zen kontrabandoan. Anaia ere ibiltzen zen, eta hari laguntzen hasi zen. Aski pozik bai, gainera. Anaia saiatu zen bera izutzen, baina ez zuen lortu. Gustura egin zuen lan eta gehiago egiteko gogoia eman zion.

34. Kafe-garraioan

- **Erref:** OIA-024/003
- **Iraupena:** 0:04:40. **Hasi:** 00:06:50. **Bukatu:** 00:11:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Politika » II. Mundu Gerra (1939-1945)

Laburpena:

<p>II. Mundu Gerran kafea pasatzen zuten muga. Zaku handietan etortzen ziren, eta hauek txikiagoetan jartzen zituzten, gau-lanean eramateko moduan. Berak hamasei urte zituen, eta, hasieran, ezin zituen altxatu zakuak, baina ederki saiatu ondoren, lortu zuen zakuak garraiatzea. Edozer gauza, bera baino zaharragoekin kontrabandoan aritzeagatik.</p>

35. Soldaduengandik gordeka

- **Erref:** OIA-024/004
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 00:11:30. **Bukatu:** 00:14:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Kafea pasatzen zuten garaian, Aritxulegiko errepidea egiten ari ziren soldaduak. Haiek ez ikusteagatik itzuli gaitza egin behar izaten zuten. Astoekin hasi ziren pakete-garraioan, baina hain bide txarra izaki, azkenean astorik gabe jarraitu zuten, bizkarka.

36. Mugaraino

- **Erref:** OIA-024/005
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:14:15. **Bukatu:** 00:16:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Endabordaraino joaten ziren paketeekin, eta, han, askotan, paketeak jasotzeko jende gutxi izaki, eta mugaraino joan behar izaten zuten.

37. Txakur kontrabandista

- **Erref:** OIA-024/006
- **Iraupena:** 0:05:10. **Hasi:** 00:16:15. **Bukatu:** 00:21:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Karabineroen artean bazen bat kontrabandoan ibiltzen zena. Ongi hezitako txakurra zuen hark: guardia zibilak usaintzen bazituen, abisatu egiten zuen, eta hartara, ez zituzten harrapatzen.

38. Muga

- **Erref:** OIA-024/007
- **Iraupena:** 0:03:25. **Hasi:** 00:21:25. **Bukatu:** 00:24:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Beratarrak mugaren beste aldean egoten ziren paketeak gora eramateko. Hemendik joandakoek Bidasoa ibaia pasatu behar izaten zuten. Toki bat baino gehiagotatik pasatzen zuten muga. Batzuetan hain ziren toki zailak, guardia zibilak ere ez ziren arrimatzen. Paketeak eraman eta askotan ekartzeko ere izaten zen. Hauek nahiago zuten paketea, hazienda baino.

39. Gauda bukatu, baina lana ez

- **Erref:** OIA-024/009
- **Iraupena:** 0:04:25. **Hasi:** 00:25:10. **Bukatu:** 00:29:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Paketeak eraman eta ekartzea tokatzen zitzaienean, askotan eguna argitzen zitzaien bukatu aurretik. Batzuek paketeak gordetzen zituzten hurrengo egunean jarraitzeko. Beste batzuk egun argiz arriskatzen ziren, lana bukatzeko. Nondik ibiltzen ziren aipatu digu: toki izenak. Kontrabandisten atzetik ibiltzen ziren guardia zibilek izengoitia zuten: nafarrek 'eltzetzuak' deitzen zieten eta hemengoek, 'beltzak'.

40. Haziendarekin kontrabandoan

- **Erref:** OIA-024/011
- **Iraupena:** 0:06:50. **Hasi:** 00:32:40. **Bukatu:** 00:39:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Haziendarekin ere ibiltzen ziren. Hauekin lana egitea zailagoa zen; izan ere, paketeak gordeta utzi daitezke hurrengo txanda arte, baina hazienda zaindu egin behar da. Behin, hazienda jaso behar zutenak ez ziren iritsi bere garaian; gaua eta eguna pasatu zuten behiekin. Ganaduak pasada handia hartzen zuen bidean: nekatuta egoten zen, eta gaixotu ere egiten ziren, mugako erreka pasatu eta izerdituta.

41. Mandoak ezin garraiatu

- **Erref:** OIA-024/012
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:39:30. **Bukatu:** 00:41:45
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Hazienda klase bat baino gehiago pasatzen zen: behiak, zaldiak, mandoak... Mandoak ohitu gabe egoten ziren eta komeria galantak ibiltzen zituzten ezin eramanik.

42. Animaliak pasatzen

- **Erref:** OIA-024/013
- **Iraupena:** 0:03:35. **Hasi:** 00:41:45. **Bukatu:** 00:45:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Animaliekin nondik nora ibiltzen ziren kontatu digu Erramunek. Eroslearen

arabera, batera edo bestera eraman behar zituzten. Nafarroa aldetik etorrira, batzuetan Tornolatik jaisten ziren, eta, beste batzuetan, Bianditz eta Oialekutik barrena, Karrikara, eta, handik, Altzibarrera. Animaliak nekatuta egoten ziren eta ezin ailegaturik ibiltzen ziren bere haiekin.

43. Kubiartak pasatzen

- **Erref:** OIA-024/015
- **Iraupena:** 0:01:45. **Hasi:** 00:46:55. **Bukatu:** 00:48:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Beste garraio batzuk
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Hazienda gutxitzen joan zen eta gero paketeak bakarrik eramaten zituzten. Gerra ondoren dena behar zen hemen eta denetik ekartzen zuten. Denboraldi batean kamioien kubiartekin ibili ziren. Markak gogoan ditu.</p>

44. Bezeroak gordelekura

- **Erref:** OIA-024/016
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:48:40. **Bukatu:** 00:51:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Kontrabandoa gordeta edukitzen zuten tokira joaten ziren batzuetan bezeroak. Ongi begiratzen zuten erosi aurretik. Behin enpresa bateko enkargatua etorri zen kubiartak erostera; nahiko lan izan zuen Tornolako maldetan.

45. Poliziak kontrabandoa harrapatu

- **Erref:** OIA-024/017
- **Iraupena:** 0:06:30. **Hasi:** 00:51:10. **Bukatu:** 00:57:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Behin polizia sekretukoak etorri ziren, bezero itxura eginez, kontrabandoan ekarritako kubiartak erosteko aitzakian. Kontrabandistek igerri ziotenean, batzuek alde egin zuten eta beste batzuek kubiartak gorde zituzten. Poliziaren furgoneta etorri zen Portuburura eta Erramun Antiguako kuartelera eraman zuten, beste bi bizilagunekin batera.

46. Antiguako kuartelean estutasun ederrak

- **Erref:** OIA-024/018
- **Iraupena:** 0:04:37. **Hasi:** 00:57:40. **Bukatu:** 01:02:17

- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Erramun eta Tornolako beste bi bizilagun Antiguako kuartelera eraman zituzten, poliziak kontrabandoa aurkitu zuelako. Erramunek bazekien aski ederki kontrabandoarena, baina ez zuen aitortu nahi. Hala ere, ordurako poliziak bazekien aski ederki nor zegoen atzean, eta azkenean aske utzi zituzten; hori bai, deklarazioa hartu ondoren.

47. Kubiartekin borrokan

- **Erref:** OIA-025/002
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:05:00. **Bukatu:** 00:07:50

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Kontrabandoan gauza asko ibiltzen ziren; kubiartak, esaterako. Txanda batean, kubiartak goitik beheiti ihes egin zion.

48. Arriskuaz gain, lana

- **Erref:** OIA-025/003
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:07:50. **Bukatu:** 00:09:50

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Auzoak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gauza asko ibiltzen ziren kontrabandoan. Bizkarrean garraiatzeko txarrena nikela zen: pisutsua eta kantoiz zorrotzekoa.

49. Jendearen jarrera

- **Erref:** OIA-025/006
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:12:00. **Bukatu:** 00:14:30

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Kontrabandoan nikelarekin ziren batean, hain nekatuak zihoazen, guardia zibilak harrapatzea ere desiratu zuten. Gau-lanean ari zirela norbait bidean topatuz gero, hura gorde egiten zen, elkar ez izutzeko. Jendeak ez zituen salatzen.

50. Puntilla eta nylona

- **Erref:** OIA-025/007
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:14:30. **Bukatu:** 00:17:50

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Kontrabandoko materiala: puntilla arina zen, baina bultoa zuen handia. Nylona ere asko ibiltzen zuten. Haria bobinatan etortzen zen. 200 pakete baino gehiago pasatu zituzten batere galdu gabe. Besteek galtzen zituzten, baina beraiek ez.

51. Talde bakoitzak bere arduraduna

- **Erref:** OIA-025/009
- **Iraupena:** 0:01:40. **Hasi:** 00:19:00. **Bukatu:** 00:20:40

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Kontrabandoa taldeka egiten zen, eta talde bakoitzak arduraduna zuen. Paketeak galtzen baziren, arduraduna egiten zen kargu (galdu: guardiak harrapatu). Erramunek gutxitan galdu izan du, baina behin kafearekin harrapatu zuten.

52. Kamioia kargatzen

- **Erref:** OIA-025/011
- **Iraupena:** 0:04:40. **Hasi:** 00:22:30. **Bukatu:** 00:27:10

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Paketeekin mendian ibiltzeaz gain, kontrabandoa kamioietara kargatzen ere ibili izan da Erramun. Aski azkar egin beharreko lana izaten zen. Kamioia etorri, paketeak tira barrura eta alde. Lintzirin inguruan egiten zuten lan hau. Behin justu ibili ziren, guardia zibila gainean zutenean ihes egitea lortu bazuten ere.

53. Kontrabandoan harrapatu

- **Erref:** OIA-025/012
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:27:10. **Bukatu:** 00:29:30

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Kontrabandoa kamioira kargatzen ari ziren batean, guardia zibilek harrapatu

egin zituzten. Gerora susmoa izan zuten kamioilariak berak ekarri zituela barruan. Izan ere, kamioilariari ez zioten kasurik egin eta kargatzen ari zirenei hasi ziren tiroka.

54. Sarara ihes

- **Erref:** OIA-025/014
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:30:30. **Bukatu:** 00:33:40

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Kamioia kargatzen harrapatu zuten hartan, anaiaren dokumentazioarekin zen, eta, anaiari ezer ez gertatzeko, bere burua entregatu zuen. Multa ikaragarria jarri zioten kontrabandoa egiteagatik. Ezin zuen hainbeste diru bildu eta ihes egin behar izan zuen beste aldera. Hiru urte egin zituen Saran, bertako baserri batean morroi.

55. Kontrabandoaz

- **Erref:** OIA-025/016
- **Iraupena:** 0:03:40. **Hasi:** 00:37:00. **Bukatu:** 00:40:40

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Errodamendu eta broka asko pasatzen zen kontrabandoan. Gau-lanean ibiltzeko, karga bulto pixka batekin nahiago izaten zuten. Gehiena ekarri egiten zen, eraman baino gehiago. Gerra garaian industria galdua zegoen eta kanpoko materiala hobe izaten zen. Aduana libratu zenean bukatu zen kontrabandoa.

56. Kontrabandoa aspalditik

- **Erref:** OIA-025/018
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:41:30. **Bukatu:** 00:44:20

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Kontrabandoa aspalditik egiten zela aipatzen du Erramunek. Bere aitak ezagutu zuen kontrabandista baten berri eman digu. Oso azkarra izan behar zuen, eta kontaktu onak zituen. Behin, halako karga inportantea pasa zuen, han irabazitako diruarekin baserria erosi zuen.

57. Guardia zibil ustelak

- **Erref:** OIA-025/020
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:47:30. **Bukatu:** 00:51:00

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Lanbideak » Polizia

Laburpena:

Lesakako guardia zibil batzuek etekin ederra ateratzen zuten kontrabandoaren kontura. Ez salatzearen truke ordaina eskatzen zuten. Goi karguetan zeudenak ere konplizeak ziren; ez zuten onartzen kontrabandista salatuko zuen guardia finik. Salaketei dagokienez, batzuetan beraien artekoak ere izaten ziren, eta baita pakete lapurtzaileak ere.

58. Lapurrak

- **Erref:** OIA-025/022
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:53:40. **Bukatu:** 00:55:35

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Gau-lana tramoka egiten zen. Talde bakoitzak ibilbide bat zuen: beste batzuek pasatzen zizkieten paketeak eta gero beraiek beste batzuei entregatu. Paketeak entregatu behar zizkien taldea agertzen ez bazen eta eguna argitzera bazihoan, paketeak gorde egin behar ziren mendian. Behin, pakete batetik lapurtu zieten, eta segidan konturatu ziren beren arteko bat izan zela.

59. Gazteak izaki

- **Erref:** OIA-025/024
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:57:00. **Bukatu:** 00:58:30

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Hainbeste urtean kontrabandoan ibili eta bitan bakarrik harrapatu zuten Erramun. Zorte handia izan duela dio. Lan arriskutsua zen, baina dirua ateratzen zen. Ihesaldi ederrak ere egin izan zituzten, baina orduan, gazteak izaki.

60. Diruak min egiten

- **Erref:** OIA-026/002
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:01:00. **Bukatu:** 00:03:30

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Kontrabandoan irabazitako dirua kobratzera joan zenekoa. Dirua gordean eraman behar eta komeriak.

61. Pertsonekin kontrabandoan

- **Erref:** OIA-026/004
- **Iraupena:** 0:03:40. **Hasi:** 00:05:50. **Bukatu:** 00:09:30

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Kontrabandoan, gauzez gain, pertsonak ere ibiltzen ziren. Erramun ez da inoiz pertsonekin ibili, baina askotan gurutzatu izan da pertsonekin zihoazen taldeekin.

62. Portugesak

- **Erref:** OIA-026/005
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:09:30. **Bukatu:** 00:13:00

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » lhes egin beharra

Laburpena:

Behin, Portuburu ondoan, portuges talde bat aurkitu zuten. Kontrabandista batek pasatu behar zituen, baina loak hartu zuen, eta hantxe zeuden gordeta.

63. Goierriko kontrabandista

- **Erref:** OIA-026/007
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:14:10. **Bukatu:** 00:17:10

Gaia(k):

- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Tornola aldean kontrabando mugimendu handia izaten zen. Karga bila etorri eta beren baserri ondoan kotxea sartuta gelditutako dezente izan ziren. Hauetako bat Goierri aldekoa.

64. Arditurrin lanean

- **Erref:** OIA-026/010
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:20:00. **Bukatu:** 00:22:40

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Meatzariak
- Ohiturak eta bizimodua » Soldadutza
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

<p>Arditurriko meategietan hiru urtean aritu zen lanean, soldadutzatik libratzeko. Garai hartan kontrabandoan ere aritzen zen; askotan, gau-lanean ari zirela lantegian sartzeko ordua ere iristen zitzaien.</p>

65. Arditurriko meategiak

- **Erref:** OIA-026/011
- **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:22:40. **Bukatu:** 00:26:00

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:

Hasiberriak edo zer lan egiteko erabiltzen zituzten Arditurriko meategietan. Lan nazkagarriena komunak garbitzea zen: meategi zulo barruan zegoen zulo bat hustu behar izaten zuten, baldeka. Arintxipiko harrobian ere aritzen ziren.

66. Barkuetara kargatzen

- **Erref:** OIA-026/013
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:28:00. **Bukatu:** 00:31:30

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:

Arditurriko meategietan ari zela, Kaputxinoetan barkuak betetzen aritu zen. Bagoiak mandoek tiratzen zituzten, baina azkeneko tramoan beraiek bultza behar izaten zituzten. Mandoek hankak hondatuak edukitzen zituzten, meak erreta.

67. Kaputxienoetako mea pila

- **Erref:** OIA-026/014
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:31:30. **Bukatu:** 00:33:40

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:

Arditurriko meategiak: trenak urteetan pilatutako materiala zen beraiek barkura kargatu behar zutena. Gogortutako zinka ezin zen pikotxarekin atera eta lehergailua erabili behar izaten zuten.

68. Arditurriko trenak

- **Erref:** OIA-026/017
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:37:20. **Bukatu:** 00:39:30

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Trenak
- Ekonomia eta industria » Lan-baldintzak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:

Arditurriko trena: egun batean berotu egin zen eta ura hartzeko gelditu ziren. Makinista eta langile bat elkarrekin haserretu ziren.

69. Septimoko arana

- **Erref:** OIA-026/020
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:49:55. **Bukatu:** 00:51:00

Gaia(k):

- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Meatzariak

Laburpena:

Arditurriko meategietan bazen etorri handiko langile bat. Septimoa zulo handia zen, lizuna ateratzen zen paretetan eta zainak ematen zuten.

70. Beruna eta zilarra

- **Erref:** OIA-026/022
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:56:25. **Bukatu:** 00:57:50

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:

Azkeneko urteetan ustiatzen ez bazen ere, Arditurriko zulo batzuetan oraindik ere beruna agertzen zen. Erramun lanean aritu zenean ez, baina mutil koskorra zenean ikusi zuen beruna atera eta labaderora eramaten. Bere aitak esaten zuen, beruna bakarrik ez, zilar pixka bat ere bazuela.

71. Beruna, zinka eta burdina

- **Erref:** OIA-026/023
- **Iraupena:** 0:00:40. **Hasi:** 00:57:50. **Bukatu:** 00:58:30

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:

Erramunen aitaren garaian, beruna, zinka eta burdina ateratzen zuten Arditurrin.

72. Elamako meategia

- **Erref:** OIA-026/025
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 00:59:00. **Bukatu:** 01:01:50

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lantegiak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak
- Bestelako kontuak » Historia orokorra

Laburpena:

Aiako Harriaren goian ere badira zuloak: Larrazaingo zuloak. Enarriazpin gurdi pirrilen arrastoa ikusi izan dute beraiek. Aitak zaharrek esandakoak kontatzen

zizkien: Artikutzara eramaten zutela handik ateratakoa, Elamako meategira, hango labeetan erretzeko.

73. Mea urtzeko egur asko behar

- **Erref:** OIA-026/026
- **Iraupena:** 0:00:39. **Hasi:** 01:01:50. **Bukatu:** 01:02:29

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lantegiak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak
- Bestelako kontuak » Historia orokorra

Laburpena:

Bere aitak esan izan dio garai batean burdina ateratzeko egur pila bildu eta sutan urtzen zutela mea. Horregatik eramaten zela Artikutzara, han egur asko zegoelako.

74. Olak

- **Erref:** OIA-027/001
- **Iraupena:** 0:02:30. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:30

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Lantegiak
- Lanbideak » Antzinako lanbideak » Errementariak, ferratzaileak
- Bestelako kontuak » Historia orokorra

Laburpena:

Erramuni kontatu izan diote bere aurrekoek garai batean burdina ateratzeko harria erretzen zutela egur pila batekin. Penadegi inguruan bada Olaxar izeneko toki, horretarako erabiltzen zutena, eta toki gehiagotan ere egiten zuten. Zepa ere ateratzen zen toki horietatik.

75. Petrikiloa

- **Erref:** OIA-027/005
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 00:16:50. **Bukatu:** 00:19:25

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Osasuna » Medikiak eta sasimedikuak
- Ekonomia eta industria » Lantegiak

Laburpena:

Erramunen aita Arditurriko meategietan zauritu zen. Medikiak ez zion itxaropen handirik eman baina petrikilo batek sendatu egin zuen.

76. Abarkak

- **Erref:** OIA-027/007
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:23:45. **Bukatu:** 00:25:20

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Garai batean oinetakoak ere justu izaten ziren, eta haiek hala-moduzkoak. Behi-larruarekin egiten ziren abarkak ez ziren oso erosoak: lehorrean irristalariak eta bustian bigunegiak. Antsoxua.

77. Emakumeak baserrian

- **Erref:** OIA-027/009
- **Iraupena:** 0:03:40. **Hasi:** 00:27:40. **Bukatu:** 00:31:20

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Aurreko bi belaunaldietan etxekoandreak ziren kanpotik Portuburura ezkonduak. Biak nafarrak. Erramunen ama gogor hazia izaki, gero ere etxea eta baserria dena eramaten zuen. Amonak, berriz, behia hil, odolustu eta puskatzen oso trebea izan behar zuen. Etxean normalean semeak gelditzen ziren, baina batzuetan baita alabak ere.

78. Portuburutarrak Ameriketara

- **Erref:** OIA-027/011
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:33:25. **Bukatu:** 00:35:50

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Diaspora » Euskaldunak diasporan » Euskaldunak diasporan
- Diaspora » Euskaldunak diasporan » Diasporatik itzulera
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

<p>Erramunen osaba bat gelditu zen baserrirako, baina erraina ez zen ongi moldatzen etxekoandrearekin eta alde egin zuten. Gerora Ameriketara joan ziren. Haien ordeztu, Erramunen aita etorri zen gurasoengana, hau ere Ameriketatik.</p>

79. Hiru duro zilar jaunartzean

- **Erref:** OIA-027/013
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:37:00. **Bukatu:** 00:39:10

Gaia(k):

- Ekonomia eta industria » Txanponak, diru-kontuak
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak

Laburpena:

<p>Jaunartzean hurbileko auzoak gonbidatu zituzten bazkaltzera eta hiru duro zilar erregalatu zizkioten Erramuni.</p>

80. Karlistak

- **Erref:** OIA-027/015
- **Iraupena:** 0:01:30. **Hasi:** 00:45:30. **Bukatu:** 00:47:00

Gaia(k):

- Politika » Jarrera politikoak » Karlismoa, liberalismoa

Laburpena:

Tarteka, karlistadetako balak aurkitzen zituzten baratzean. Erramunen aitona karlistak ziren, baina aita ez.

81. Gerra hasiera gogoan

- **Erref:** OIA-027/017
- **Iraupena:** 0:02:35. **Hasi:** 00:48:55. **Bukatu:** 00:51:30

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren hasiera

Laburpena:

Gerra zibilaren hasiera gogoan du Erramunek: artajorran ari ziren eta Arritxuieretan soldaduak ikusi zituzten.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-07-21

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com